

El mal hi és sempre i a tot arreu. Aquesta assenyada constatació la va llançar el filòsof austríac Konrad Paul Liessmann durant les Jornades de Crítica Televisiva de Magúncia, organitzades pel segon canal de la televisió pública alemanya, la ZDF. Parlar de l'“eix del mal” (com fa George W. Bush) és voler minimitzar i endolcir la importància del tema. Pitjor encara: el mal, diu el pensador viennès, projecta una ombra fascinadora, per tal com desencadena aquell “desig de por” que deia Kierkegaard i que es troba tan pregonament arrelat als éssers humans –la por davant de l'abisme i alhora el desig secret de llançar-s'hi.

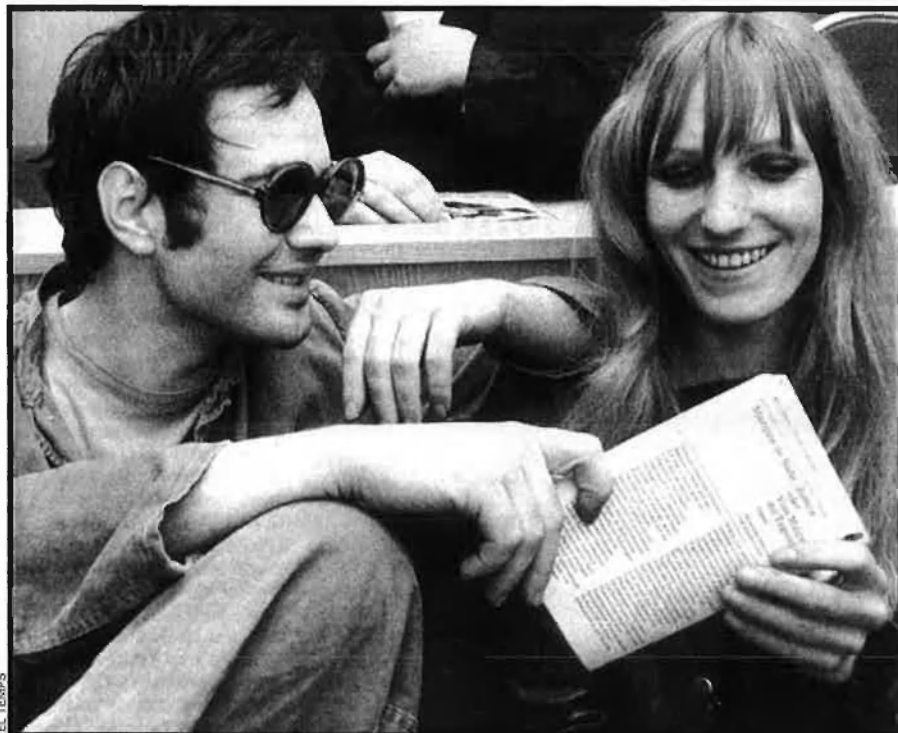
Que el mal –sempre que estiga prou allunyat– també pot ser molt divertit i bufó, *hip*, *cool*, superguai i fins i tot pot molar es pot comprovar ara a l'antiga capital alemanya del mal: Berlín.

Al voltant del Hackescher Markt s'evoca actualment el record de la Fracció de l'Exèrcit Roig (RAF), que als anys setanta del segle passat va plantar cara a l'estat amb bombes i consignes, armes d'assalt i manifestos difícilment comprensibles.

El radical i alternatiu que busque una ganga trobarà a les ben assortides *boutiques* berlineses, per exemple, una simpàtica jaqueta militar amb cartutxeres per 65 euros amb un bonic logotip: “Prada Meinhof”. Hi fa joc una samarreta ben *sexy* estampada amb un kalàixnikov estilitzat, mentre que una moderna armilla de punt mostra un motiu encara més expressiu: una granada de mà. I també n'hi ha per als apocalíptics: “The End”, es pot llegir en un jersei de caixmir que es ven al ridícul preu de 510 euros.

I encara: els aficionats a arregar-se davant la tele amb una bossa de patates fregides ara ja es poden permetre el goig de tenir una funda de sofa amb la llegenda “Terror”.

És clar, doncs: “la RAF és pop”. Sí, la historització de la lluita armada revolucionària mena a la seua esteticització dins el postmodernisme. La política es converteix en l'art de citar, la passió en menfotisme, la lluita de classes en objecte de culte: els assassins són moda. El mite de la lluita dels “sis contra els

La parella de la RAF Baader-Ensslin [Baader a l'esquerra, Ensslin a la dreta] durant el procés per l'incendi d'uns grans magatzems a Frankfurt l'any 1968: l'aventura de la petulància.

seixanta milions” és viu. La “fetitxització” i la “cosificació” haurien estat els termes sociològics amb què els revolucionaris d'altre temps haurien designat aquest estrafolari “procés social” que ara els converteix en figures de còmic.

Presència als mitjans. Tot va començar l'estiu passat, quan el *Financial Times* va publicar un article sobre la “Red Army Fashion” i el “Terrorist Chic” amb el següent títol: “La Baader-Meinhof, objecte de culte a Alemanya.” La revista il·lustrada *Max* (especialitzada en noves tendències i modernitat a la nova Alemanya), ha preguntat amb tota la innocència i la malícia en un dels seus números recents: “El terror és guai?”

Hí ha altres exemples d'aquesta renovada presència de la RAF als mitjans més *cool*. És el cas del fotomuntatge publicat en la revista de Düsseldorf *Tussi Deluxe*. Un tropell de models, hi reinterpreten els símbols de la RAF més coneguts en un disseny de moda d'allò més *in*: Andreas Baader, el fundador de la RAF i perdonavides del Porsche, posava amb plantofes molt

suggestius de Woolworth (una cadena de roba barata), i Jan-Carl Raspe es feia el gandul recolzant-se, per fer bonic, en un Mercedes molt xic que amaga al portaequipatge el president de la patronal Hanns Martin Schleyer, que havia estat segrestat i que després va ser assassinat.

I com a precedent hi ha el cas de la revista de moda danesa *Damernes Verden*, que al 1997 va publicar a tot color un reportatge simulat sobre Ulrike Meinhof (“La mare de la revolució”). En aquell reportatge hi apareixia una foto on es mostrava una reunió clandestina de la RAF en un cafè. Al peu de foto es podia llegir: “Es projecta una manifestació per denunciar que hi ha massa poca pau al món. Ulrike porta un abric groc de cotó i poliamida de Diesel de 1.199 corones. Andreas, una jaqueta de punt de ratlles negra amb coll polo de Martinique...” I en el mateix reportatge, però referint-se al procés de Stammheim, trobàvem la següent perla: “Ulrike crida amb veu feble: visca la revolució! Ella porta una camisa de quadres color taronja verdós de Transit.” A la fi llegim: “Es va llevar la vi-

El mite de la lluita dels "sis contra els seixanta milions" és viu. I això s'ha pogut comprovar darrerament en una munió de propostes: des de les audiovisuals –amb la pel·lícula, *Baader*– al paper acolorit de les publicacions de moda més in.

El renaixement de l'estètica pop de la RAF és el reflex del gran buit social produït per la caiguda de les utopies

da. Porta una camisa brillant de la marca Diesel 100% poliamida de quadres morats i grocs.”

Potser d'ací a pocs anys els experts en moda, que són tan sensibles, també sabran reconstruir amb aquest mètode estètic l'atac terrorista al World Trade Center: “Diesel Ossama, la camisa de moda per al *broker* entre la setantena i la norantena planta.”

De pel·lícula. Més enllà de la ximpleria d'aquest cinisme tan badoc, que queda prou clar en les línies precedents, la RAF ha tingut i té un reflex en les últimes produccions audiovisuals. No és casual, doncs, que una de les quatre pel·lícules alemanyes presentades a competició a la Berlinale s'inscriu dins l'actual tendència: *Baader*, de Christopher Roth, és una historieta de Bonnie & Clyde entre la ficció i la realitat que oscil·la d'ací d'allà al voltant d'un indecís punt mitjà, en un lloc indeterminat entre la imitació i el simulacre, entre la fidelitat als fets i l'estilització. Així la va descriure, de fet, Stefan

Reinecke al *Taz*, el popular diari berlinès d'esquerres.

I és que, de fet, una mena de “temps de plom” (títol d'un film programàtic de Margarethe von Trotta sobre les germanes Ensslin de l'any 1981) s'escampa de bon començament sobre el públic d'aquest film de dues hores de durada. Andreas, l'ídol de la RAF, guerriller turbo i *sex symbol* –“açò és una lògica de merda!”– hi fa l'efecte de ser una barreja de director depressiu d'un dels supermercats Aldi amb bigoti gros i de locutor de l'emissora de radiofórmula FFH per a l'espai matinal de les sis a les nou.

Aquest film no és pas el primer que aborda el tema. Després de la llauna sobre els okupes *Was tun, wenn's brennt?* (“Què farem si s'hi cala foc?”) amb Til Schweiger; després del *road movie* sobre la RAF *Die innere Sicherheit* (“La seguretat interna”), del colpidor drama documental d'Andres Veiel *Black Box BRD* (“Caixa fosca RFA”), del film documental de Gerd Conradt sobre Holger Meins *Starbuck*, del *Todesspiel*

(“Joc de mort”) de Heinrich Breloers i de la poètica novel·la de Volker Schlöndorff sobre la RAF i la Stasi *Die Stille nach dem Schuss* (“La calma després del tret”), després de tot això, *Baader* és un altre intent de copsar el peculiar esperit d'una època que pertany a la història recent i que, tanmateix, sembla tan llunyana, estranya i surrealista com ara la batalla de Verdun de l'any 1916.

La polèmica al teatre. El teatre, és clar, també participa en el salvatge festival revival de la RAF: una peça titulada *Stammheim Proben* (“Stammheim Proves”) acaba d'estrenar-se enmig de la polèmica a les Sophiensælen: “La calma després de l'animalada”, en diu un crític amb sarcasme.

I a hores d'ara, està a punt de veure la llum, a l'estadi de Treptow, *Stunde Null, das neue Berlin* (“Hora zero, el nou Berlín”), un seguit d'esquetxos amb prentensions d'obra de teatre. Per tancar aquest muntatge Andreas Baader posa música a un poema de joventut de Josef Stalin, acompanyat d'un cor de gospel de les forces armades americanes. Amb un humor tan desgavellat no causa estranyesa que el quart acte duga el subversiu lema de “Per fi una part de la màquina. Un rèquiem d'Andreas Baader”.

Tot plegat recorda l'humor d'un cò-

La banda Baader-Meinhof, l'herència del maig del 68

Tot just s'acabaven d'escolar les revoltes estudiantils de l'any 68. Per uns havien estat un mer exercici intel·lectual i de reciclatge polític, protagonitzat pels fills d'una burgesia que havia encapçalat la gran onada de creixement econòmic experimentada pel capitalisme occidental des de mitjan anys cinquanta. Per altres, les mobilitzacions primerenques del 68 havien servit per qüestionar el sistema de valors i l'ètica social d'una societat basada en el consum desenfrenat i la sobreexplotació econòmica de la classe obrera. Els estudiants havien estat la consciència crítica del sistema capitalista postindustrial. Encara n'hi havia que interpretaven el maig mític com el retorn a la utopia revolucionària, la possibilitat de superació del capitalisme i l'esperança en la construcció d'una nova societat més justa i igualitària. El miratge xinès —la florejada revolució cultural maoista— sovint havia estat present en les assemblees estudiantils i en les barricades del carrer i l'anarquisme més vitalista i imaginatiu havia reaparegut també amb força. Tot el vell món capitalista, postindustrial o prepostmodern, i fins i tot el caduc "socialisme real" de l'altra mitja Europa semblaven trontollar.

Al cap i a la fi, però, tot va ésser com un gran foc d'ence-nalls i la vella societat capitalista va demostrar una gran capacitat de resistència, de reestructuració i d'autoreproducció. El "moment" havia passat. I fou després d'aquest moment, en aquesta "ressaca post-revolucionària", que a Alemanya —també a altres països europeus— van aparèixer grups reduïts que es varen plantejar seguir la lluita contra el capitalisme per la via de la violència armada. Si la violència col·lectiva havia fracassat, potser la violència individual aconseguiria els seus objectius. L'any 1970 antics estudiants del 68, encapçalats per Andreas Baader i Ulrike Meinhof creaven la Fracció de l'Exèrcit Roig, una organització que es definia com a marxista-leninista, i que propugnava la lluita armada, en forma de guerrilla urbana, en la convicció que la

pràctica del terrorisme provocaria la feixistització de l'estat i aquesta la revolta popular definitiva. Els anys següents, fins a la seva pràctica desaparició el 1977, hom va atribuir al grup la mort d'un mínim de vint persones víctimes d'atemptat.

I efectivament l'estat es va "feixistitzar" per acabar amb la Fracció. La policia alemanya va demostrar una enorme efectivitat repressiva. Els seus principals dirigents foren detinguts el 1972. Ulrike, segons la versió oficial, es va "suïcidar" a la presó el maig de 1976, la resta de dirigents foren condemnats a cadena perpètua l'abril de 1977 i Andreas i dos dels seus companys també se "suïcidaren" l'octubre de 1977, després d'un frustrat intent que hi va haver per alliberar-los. Jean-Paul Sartre havia publicat un article a *Liberation*, el 7 de desembre de 1974, titulat "La mort lenta de Andreas Baader", on després d'una visita que havia fet al reclus a la presó de Stuttgart denunciava la situació en què es trobaven els presos del grup, i reclamava amb urgència la constitució d'un moviment que exigís que els presoners fossin tractats d'acord amb els més elementals drets humans. Un article que va acabar essent tota una premonició.

Però la societat capitalista actual ha demostrat una gran capacitat d'assimilació de mites, quan aquests ja no representen un perill per a la seva subsistència. Quants anys fa que el Che Guevara s'ha convertit en un emblema consumista! Perquè, no ens enganyem, la lluita armada a Alemanya, avui per avui, ha passat a la història. I només des d'aquesta realitat s'explica la seva incorporació i/o absorció en el món de la cultura, de la moda, i, en definitiva, de l'imaginari col·lectiu. Què lluny que estem d'*Alemanya a la tardor*, la pel·lícula col·lectiva firmada el 1978 entre altres per Fassbinder i Schlöndorff i que va representar en el seu moment una dura crítica contra el terrorisme d'estat!

Pelai Pagès

mic tan crític com Schlingensief. En aquest sentit, i com per subratllar la seriositat d'aquest renaixement d'un humor pregonament alemany, Joachim Peter, autor i director d'aquest megaprojecte comico-teatral, s'havia dirigit de bon començament al cap de l'FDP (el partit liberal), Guido Westerwelle. Quin era l'objectiu d'aquest contacte? Guanyar-se'l perquè acceptara ser "assessor i espònsor de la fundació d'una RAF reformada", perquè "al cap i a la fi es tracta d'una colla jove i maca que va amb els vents del seu temps".

La ironia de Peters s'explica amb el següent argument: l'FPD i la RAF estan més a prop del que sembla, entre d'altres raons, perquè la Baader-Mein-

hof oferia totes les virtuts que demanen els liberals: adaptació als canvis continus de residència i de feina, capacitat de mobilitat, era una empresa amb pocs directius i amb molt poc de personal i, en definitiva, practicava una "globalització prematura".

Un buit social. És evident que el renaixement de l'estètica pop de la RAF és el reflex del gran buit social produït per la caiguda de les utopies i les visions historicistes optimistes. Tot i que finalment "la fi de la història", com l'havia anunciada Francis Fukuyama, no s'ha esdevingut, no s'ha recuperat, però, la confiança en la "guerrilla urbana" d'altres temps, ni tan sols el con-

venciment que es pot "anar fent" història. El progrés social i l'alliberament de la humanitat de tots els mals són aspectes d'un mateix procés; i que precisament aquest és el sentit de "la història". Tot això s'ha oblidat.

El pragmatisme escèptic postmodern, amb la preeminència de les marques i les vacances a Mallorca, ha perdut aquest caràcter transcendental ja fa molt de temps. S'ha tancat en si mateix, al bell mig de la societat civil de sempre que ha de resoldre els seus problemes en la batalla de cada dia, una batalla rutinària i, quasi sempre, poc espectacular.

Per això la "generació Golf", mancada d'història, avui dia cerca també sa-

Becker (a l'esquerra) durant els assaigs de *Stunde Null - das neue Berlin*; Baader s'ha posat molt de moda. Al costat, reproducció de la pàgina web inspirada en la RAF: meravellosa llibertat.

tisfer el seu desig d'aventures en la il·lusió engegadora del vell quadre de la RAF. Aquesta joventut mira de sentir la meravellosa llibertat que suposa cometre una acció –si cal– violenta i esdevenir així subjectes revolucionaris, és a dir, activistes amb una visió clara del món.

Una mena de línia d'alta tensió emocional duu –tal com l'ha formulada el periòdic *Weltwoche* de Zuric–, dels esdeveniments reals a un historicisme de quiosc. Ja no es tracta de fer una reflexió crítica o de buscar algun tipus de veritat política, sinó de la intensitat de les sensacions i de les experiències.

I això val, ara com ara, tant per al genocidi jueu i Hitler com per al 1968 i el terrorisme. El mot clau és “tardor alemanya” i fruit de tot aquest moviment la història ha acabat esdevenint *history*.

El desgavell emocional d'aquesta generació es tradueix en l'eclèctic embull

de símbols. Es pot comprovar en la samarreta amb la granada, en un espectacle o en la pel·lícula de Christopher Roth. En aquesta pel·lícula, hi insistim, es degraden els personatges fins fer-ne titelles parlants en decorats històrics d'imitació que profereixen citacions de citacions i que més aviat semblen material reciclable per a videoinstal·lacions.

Apoteosi final. La famosa apoteosi de Baader protagonitzada per Ulrike Meinhof, que ja mostrava ressons del *Triomf de la voluntat* de Leni Riefensahl, no es pot entendre de cap de les maneres sense tenir-hi en compte aquell complex context històric, amb la lluita generacional, el ressorgiment de l'antifeixisme i una fixació apocalíptica totalitària.

Aquest és, però, el tret distintiu de la mitificació simbòlica de la RAF: fins i tot les frases autèntiques sonen a plàs-

tic, la veritable idolatria envers el capsona a Robin Hood i la basarda política fa l'efecte tan sols d'una bonica bogeria, una sensació d'eufòria, apta només per a un momentet.

“No sé pas si la RAF va ser un grup polític o no”, va dir en quatre paraules Astrid Proll, antiga militant de la RAF. “Més aviat va ser una una mena d'exhibició de petulància de tota una generació”. I és justament l'aventura col·lectiva d'aquesta descarada demostració de petulància la que Andreas Baader va viure fins a la seua mort com a màrtir, allò que, fins ara, en traços d'excitació ondulants, conforma la fascinació que suscita la RAF.

El mal no hi és pas sempre i a tot arreu, com creu el filòsof. A vegades és, fins i tot, un bé preciós.

© *Der Spiegel*

Traducció: Joan Martínez Terrones

El caràcter femení. De nina a mujer. El sufrimiento emocional a la luz de las teorías de Wilhelm Reich *Carlos Frigola*

Psiquiatre i psicoanalista, Carlos Frigola parla del bloqueig de l'energia sexual, els seus efectes sobre el caràcter i la seva influència en la conducta personal i social de la dona. Un viatge vers l'interior de la feminitat des d'una mirada i una perspectiva masculina.

Los últimos días de Pekín
Pierre Loti

Xina l'any 1900: els boxers s'han sublevat, assassinen estrangers i assalten cancelleries. Per tal de donar un cop de mà a l'emperadriu Tseu-Hi i defensar el seus interessos, una flota de les potències aliades salpa cap a Pequín. Pierre Loti, embarcat en un cuirassat francès viatja per informar al món de la situació.

Elogi del present. Un apologia raonada de l'ordre establert *Miquel Porta Perales*

El liberalisme ens ha ofert una societat lliure i democràtica. Per què, doncs, no elogiar-lo? Això és el que fa l'autor, que no s'oblida de les insuficiències i injustícies que l'ordre liberal ha generat. Un llibre que es clou amb unes reflexions liberals i nacionalment impròpies sobre Catalunya.